

Dirshu
דרשו ד' ועיון
קרו עולמית להיום
ועידוד לימוד התורה

זכויות ליום הדין

מצטרפים ללימוד 'הדף היומי בהלכה'

ביומא דהילולא של 'החפץ חיים'
יום רביעי כ"ד אלול תשפ"א

מרו הקדוש

ה'חפץ חיים'

אם אין גאווה יש שמירת הלשון

יש אדם שמרגל בלשון הרע מחמת גאווה, בגלל שמחשיב את עצמו לחכם ביותר וכלם קטנים בעיניו ומפני כך מעז להתלוצץ על חברו, על כן החפץ לטהר את נפשו מהעוון המר הזה, חשב תמיד בגדל גנות הגאווה.

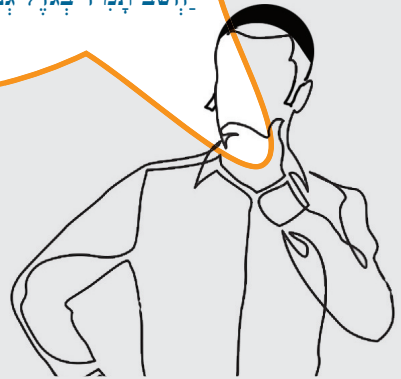
תתפלל עלי

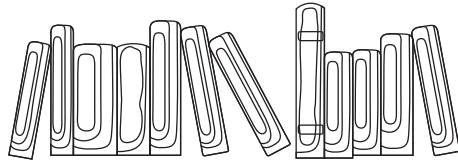
יהודי שעמד לעלות לארץ הקדש עבר בראדיו על מנת להתברך אצל ה'חפץ חיים', רבנו בקש ממנו להעביר פתק ליהודי בשם יעקב שהיה המלמד שלו ביירותו, כאשר עלה לארץ ישראל, הלך היהודי לאותו מלמד זקן ואמר לו שיש מכתב בשבילו

מה'חפץ חיים', קרא המלמד בהתרגשות את המכתב ואמר לשליח בהתפעלות: ראה מה כותב ה'חפץ חיים' שהיות ואני קרוב יותר למקומות הקדושים ותפילתי מתקבלת יותר, על כן הוא מבקש שאתפלל עליו שיזכה להיות א ערלאכער איד (יהודי טוב).

מכבדי אכבד

בזמן שהותו של ה'חפץ חיים' בפנסיה הגדולה, לקח עמו ספר לעיון, אך בכל זמן שאחד מהמשתתפים באם, סגר את הספר והקשיב מפני כבודם של הנואמים וזאת למרות שלא שמע את הנאמר ולא ישב מולם אלא בצד.

רב מוכר ספרים

רבנו לא הספיק לקבל משרות רבנות ועד גיל ארבעים התפרנס מחנות שניהלה אשתו ולאחר מכן התפרנס ממכירת ספריו, קהלות רבות בישראל בקשו ממנו שיאיל לקחת על עצמו את על רבנות עירם ורבנו התמיד בסירובו ואפלו כאשר נפוץ שמו בכל העולם עדיו היה לבוש בבגדי יהודי פשוט ולא במעיל וכובע רבניים.

להפסיק באמצע ופוח

בשעת מחלוקת, גם אם קשה לו מאד להפסיק מהוכוח, יפסיק באמצע ולא יסיים את ההתנצחות, כי מוטב לאדם שיתביש בעולם הזה לפני אנשים יחידים ולא יתביש לעתיד לבוא לפני כל הבית דין של מעלה.

המעביר על מדותיו מרויח פפול

רגיל עצמו במדת מעביר על מדותיו, שמלבד שהיא מדה קדושה פשעצמה שבבעבור זה מעבירים לו לאדם על כל פשעיו, עוד היא תועלת גדולה שלא יבוא לידי פסע ומחלקת.

לברח מהאש

בהיותו אברהם צעיר פרצה מחלוקת בראדיו נגד הרב, וה'חפץ חיים' נמלט מהעיר לעיר אחרת עד שתשקע אש המחלוקת, שאל אותו הרב של אותה העיר "למה אברהם תלמיד חכם כמוך בורח בשעה כזו? כשיש שרפה עליך לסייע בכבוייה", השיב לו רבנו "נתן להציל משרפה בתחלתה אף כאשר היא אוחזת בכל פנות הבית אין מה לעשות אלא להמלט".

מחלוקת בגלל הפה

המריבה הגדולה שהיתה בראדיו נמשכה מספר שנים וכל המעורבים בה, גם הרב וגם האנשים שיצאו נגדו, נענשו בקצור ימים רח"ל, מעשה זה היה אחד הגורמים לכך שה'חפץ חיים' נטל על שכמו מלאכה קשה כל כך של פתיבת ספרי ה'חפץ חיים' ושמירת הלשון, למען ידעו הבריות על קלקול פת הדבור.

לשון הרע שקול לשבעים ישיבות

כאשר היתה פעם מחלוקת בישיבת ראדיו, נכנס החפץ חיים לישיבה ונאם במשך שעתים במרירות נפש על עון המחלוקת ובתוך דבריו אמר "מוטב שיאבדו אפלו שבעים ישיבות ובלבד שהוא לא יפגס לכת מספרי לשון הרע".

חסד

כשם שיש חובה לקבוע עתים לתורה בכל יום, כך חובה שלא יחסר ליהודי ממדת החסד אפלו יום אחד מימי חניו ויחפש כל יום לעשות חסדים.

עשה חסד מתי שיזדמן לך, ואפלו כמה פעמים ביום, ואל תאמר גמלתי חסד פעם אחת ויצאתי ידי חובה.

טבע האדם הוא אהבת עצמו, הקנאה טבועה בו מיום שנולד וצריף עמל גדול כדי לשנות את הטבע ולהגיע למדרגה של עשיית חסד עם הזולת.

העושה חסד, או אפלו רק לומד על נושא החסד מתוך פונה לקנים, מיד הוא זוכה לשפע של חסדים ממרומים.

מעלת מצות החסד, שעושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. הזכות של עשיית חסד עומדת לו לאדם כל ימי חניו ואף לדורות הבאים אחריו. כפי גדר ההרגל שהרגיל אדם עצמו במדת הטוב והחסד כל ימיו, כן לפי ערך הזה יקבל אחר כך השפעת טובו ורב חסדו של הקדוש ברוך הוא בעולם הזה ובעולם הבא.

להשגיח על הפרה

בהיותו אברהם צעיר קנה ה'חפץ חיים' פרה שתהיה להם פרנסה ממכירת החלב. ובאותה תקופה החליט לצאת לעירה סמוכה ללמד ביחידות בבית המדרש, רבנו עזב את ביתו כשאחד ממקורביו מלווהו, באמצע הדרך פנה רבנו למלווה ובקש ממנו למסר לאשתו שנשארה בבית הודעה דחופה והביא לו פתק סגור בעבורה. המלווה לא עמד בנסיון ובסקרנותו הרבה פתח את הפתק לראות מה כל כך דחוף להודיע בבחילות, תכן ההודעה הדהים אותו: ה'חפץ חיים' בקש מאשתו להשגיח על הפרה שהיות ואלו ימי השוק והגויים באים עם סחורתם ועלולים לעמד ליד החצר שלהם ועל כן יש להרחיק את הפרה מהגדר כדי שלא תאכל מסחורתם שהרי גזל עכו"ם הוא אפלו בפחות משנה פרוטה.

אל תעשה מצוות במקומי

אחד מן האורחים ששהו בביתו של רבנו ראה אותו טורח הרבה שיהיה לאורחים נח ורצה לעזור לרבנו כדי להקל על המלאכה, אמר לו ה'חפץ חיים': "וכי תרצה אולי להניח תפלין במקומי? לא, וכך גם מצוות הכנסת אורחים היא מצוה שאני מחייב בה ולא האורח".

הכנסת אורחים בשלמות

איש אמיד שהתארח אצל רבנו בשבת התנה מראש שמסכים להתארח אף ורק באם ירשה לו לשלם עבור ארוחותיו, רבנו הסכים ונטל כסף מהאורח, מיד במוצאי שבת בא רבנו והשיב לו את כספו באמרו שאינו גובה תשלום על מצוות הכנסת אורחים. שאל אותו היהודי "מדוע אם כן לקחת את הכסף בערב שבת? השיב לו רבנו "כדי שיהיה לה יותר ענג שבת שאתה אוכל משלך ולא משל אחרים".

גאונותו חסר דעה

הגאון אינו רק חוטא, אלא הוא גם חסר דעה, כי במה יתגאה ועל מי יתגאה באשר הכל מאת ה'.

פרקי רה"ל

ידיה עשוני ויכונגוני הבינו ואלמדה מצותיה: יראיה יראוני וישמחו פי לדברה יחלתי: ידעתי ד' כי צדק משפטיה ואמונה עניתי: יהי נא חסדה לנחמני כאמרתך לעבדה: יבאוני רחמיה ואחיה כי תורתך שעשעתי: יבשו זדיים כי שקר עותוני אני אשית בפקודיה: ישובו לי יראיה וידעי עדתיה: יהי לבי תמים בחקיה למען לא אבוש:

שורים רדפוני חנם ומדברה פחד לבי: שש אנכי על אמרתה כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקה: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שברתי לישועתך ד' ומצותיהך עשיתי: שמרה נפשי עדתיה ואהבם מאד: שמרתי פקודיה ועדותיה כי כל דרכי נגדה:

ראה עניי ותצלני כי תורתך לא שכחתי: ריבה ריבי וגאלני לאמרתך תניי: רחוק מרשעים ישועה כי חקיה לא רדשו: רחמיה רבים ד' כמשפטיה תניי: רבים רדפי וצרי מעדותיה לא נטיתי: ראיתי בגדים ואתמוטטה אשר אמרתה לא שמרו: ראה כי פקודיה אהבתי ד' כחסדה תניי: ראש דברה אמת ולעולם כל משפט צדקה:

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ד': אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו: אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו: אמה צויה פקודיה לשמר מאד: אחלי יכנו דרכי לשמר חקיה: אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיה: אודך בישור לבב בלמדי משפטי צדקה: את חקיה אשמר אל תעובני עד מאד:

לעולם ד' דברה נצב בשמים: לדר ודר אמונתה כוננת ארץ ומעמד: למשפטיה עמדו היום כי תכל עבדיה: לולי תורתך שעשעתי אז אבדתו בעניי: לעולם לא אשפח פקודיה כי בם חיינתי: לה אני הושיעני כי פקודיה נרשתי: לי קיוו ישועים לאבדני עדתיה אתבונן: לכל תלה ראיתי קץ רחבה מצותה מאד:

מה אהבתי תורתך כל היום היא שיתתי: מאיבי תחמני מצותה כי לעולם היא לי: מכל מלמדי השפלתי כי עדותיה שיחה לי: מוקנים אתבונן כי פקודיה נצרתי: מכל ארח רע כלאתי רגלי למען אשמר דברה: ממשפטיה לא סרתי כי אמה הורנתי: מה נמלצו לחכי אמרתה מדבש לפי: מפקודיה אתבונן על פן שנאתי כל ארח שקר:

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ד': אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו: אף לא פעלו עולה בדרךיו הלכו: אמה צויה פקודיה לשמר מאד: אחלי יכנו דרכי לשמר חקיה: אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיה: אודך בישור לבב בלמדי משפטי צדקה: את חקיה אשמר אל תעובני עד מאד:

ידיה עשוני ויכונגוני הבינו ואלמדה מצותיה: יראיה יראוני וישמחו פי לדברה יחלתי: ידעתי ד' כי צדק משפטיה ואמונה עניתי: יהי נא חסדה לנחמני כאמרתך לעבדה: יבאוני רחמיה ואחיה כי תורתך שעשעתי: יבשו זדיים כי שקר עותוני אני אשית בפקודיה: ישובו לי יראיה וידעי עדתיה: יהי לבי תמים בחקיה למען לא אבוש:

ראה עניי ותצלני כי תורתך לא שכחתי: ריבה ריבי וגאלני לאמרתך תניי: רחוק מרשעים ישועה כי חקיה לא רדשו: רחמיה רבים ד' כמשפטיה תניי: רבים רדפי וצרי מעדותיה לא נטיתי: ראיתי בגדים ואתמוטטה אשר אמרתה לא שמרו: ראה כי פקודיה אהבתי ד' כחסדה תניי: ראש דברה אמת ולעולם כל משפט צדקה:

הַלְמוּד הַיּוֹמִי 'דַּף הַיּוֹמִי בַּהֲלָכָה' בַּמְּשָׁנָה בְּרוּרָה

הַהֲלָכוֹת בַּשְּׁבוּעָה זֶה ב'דַּף הַיּוֹמִי בַּהֲלָכָה' סִימָן תרל"ט:

מָהִי צוּרַת הַהֲנַהֲגָה הָרְאוּיָה בַּיְשִׁיבָה בַּסֵּפֶה?

איזה פלים מתר להכניס לספה? איזה דבורים יש להזהר מאד שלא לדבר בספה? מצות ישיבה בספה בחג הסוכות, נצטוינו בתורה בפסוק שבפרשת אמר "בספת תישבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בספת", ודרשו חכמינו ז"ל מלשון הפסוק - 'תשב' כעין תדורו, כלומר שאנחנו מצויים בחג הסוכות לשבת בספה באותה צורה והנהגה כמו שאדם עושה בדירה העקרית שלו בשאר ימות השנה.

ומכאן למדו חכמינו ז"ל שכל שבעת ימי חג הסוכות, עושה אדם את ביתו עראי ואת סכתו קבע, שיעשה את הספה לדירה העקרית שלו ואת ביתו של כל השנה למקום עראי, ולכך צריכים להניח בספה את הכלי בית השלחן והכסאות היפים והחשובים שיש לאדם בביתו.

וכמו שבדירה של כל השנה אוכלים שותים, שוהים וישנים בה, כך צריך בספה לעשות בה כל אלו, כל שבעת הימים.

ומפני שקדשת הספה היא גדולה עד מאד, כתב המשנה ברוך (ס"ק ב) שראוי למעט בה בדברי חל ובנדאי יהיה זהיר שלא לדבר בה לשון הרע ורכילות, אלא דברי תורה וקדשה.

מי שהיה עיף ונרדם מחוץ לספה, והתעורר לזמן מה באמצע שנתו, מה יעשה?

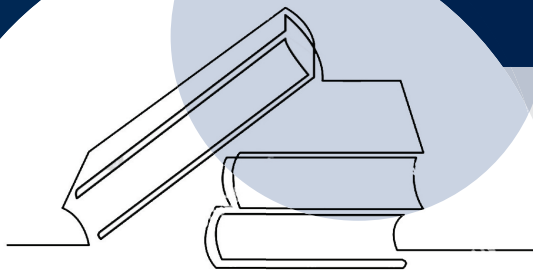
האוכל פרות ושותה מים, האם מחיב לאכול ולשתותם בתוך הספה?

למדנו בסעיף א' שהספה היא מקום המגורים העקרי שלנו בחג הסכות, ולכן אוכלים בספה כל שבועת הימים ביום ובלילה כמו שרגילים אנו לאכול בביתנו כל השנה, והוסיף השלחן ערוך שישנים בספה כי היא דירתנו הקבועה לשבועת ימי הסכות. ואף שינת עראי שאדם ישן לזמן קצר ולא מתכנן לשינה קבועה וממשכת, אף היא אסורה מחוץ לספה. ולכן פסק המשנה ברורה (ס"ק י) שמי שהיה עיף מאד ונרדם מחוץ לספה, פאשר יתעורר חיב מזד ללכת לספה ולהמשיך לישון בה.

הלכה זו נאמרה לגבי שינה מחוץ לספה, אבל לגבי חיוב אכילה בספה, אדם האוכל אכילת עראי לא קבועה כלומר שרוצה להכניס קצת דברי מאכל לפיו, כתב השלחן ערוך שמתר לאכול מחוץ לספה. וכמות האכילה שנחשבת עראי ולא קבע, כתב השלחן ערוך, שבאכילת פת או מיני מזונות הוא עד שעור של כביצה, אבל יותר משעור כביצה נחשב פאכילת קבע וצריך לאכל זאת דוקא בספה.

ושאר מאכלים כגון אכילת פרות ושתית יין ומים וכדומה, אכילתן נחשבת תמיד פאכילת עראי, כי הדרך לאכול עראי שלא בקביעות סעדה ומקום, ומתר לאכלם מחוץ לספה. אמנם המשנה ברורה (ס"ק יג, טו) הביא שיש מן הפוסקים שמחמירים שאף מי ששותה יין בקביעות או קובע עצמו לאכול בשור או דגים או גבינה וכדומה, שיש לעשות זאת בספה דוקא ולא בחוץ.

אמנם הוסיף השלחן ערוך, שמי שמחמיר על עצמו שלא לשתות אפלו מים מחוץ לספה, הרי זה משבח.

איזה דין נלקח מליל הסדר שחייבים לעשותו גם בליל יום טוב ראשון של חג סוכות?

מדוע אסור לאכול סעדה בליל חג הסוכות לאחר חצות היום?

לפי מה שלמדנו עד עכשו, עולה לנו שיוכל להיות שכל ימי חג הסוכות אדם יאכל מחוץ לספה, שהרי אם אינו אוכל שעור אכילת קבע (יותר מכביצה) מהפת אינו צריך ספה כלל מעקר הדיו, וכן לגבי שאר המאכלים שלא שידו בהם קביעות סעדה גם בשעור גדול.

אמנם יש יוצא מן הכלל אחד המחייבנו אכילה בסכה לפחות פעם אחת בחג הסוכות! חכמינו ז"ל קבלו ללמד לגבי מצות ספה בגזרה שוה 'חמשה עשר' 'חמשה עשר' ממצות אכילת מצה בפסח, שכמו שבליל הסדר יש מצוה מיוחדת של אכילת פזית מצה, כך בליל ראשון של סוכות יש מצוה מיוחדת של אכילת פזית פת בספה, ולכך בליל יום טוב ראשון של סוכות חייבים לאכול בסכה פזית פת, ואינו יכול לפטר עצמו באכילת פחות משעור ביצה מחוץ לספה.

המשנה ברורה (ס"ק כב) מביא, שמי שיש לו בליל יום טוב הראשון של חג הסוכות, יותר משעור פזית פת, נכון שיאכל פת בשעור גדול יותר שהוא כביצה, משום שיש פוסקים הסוברים שפיון שיש בלילה הראשון חייב של אכילה, ואכילה חשובה של פת תמיד היא ביותר מכפזית.

דבר מענין מוסיף הרמ"א בשם הפוסקים, שפיון שלמדנו חייב מחד זה של אכילה בסוכות ממצה, יש ללמד מזה עוד הלכות שנאמרו באכילת מצה, א. בליל הסדר מקפידים לאכול הפזית מצה בלילה ממש ולא קדם וכן לאכל אותו קדם חצות, כך בליל יום טוב ראשון של סוכות יש להקפיד לאכל את הפזית פת בסכה בלילה ממש ולא קדם, ועד חצות ולא אחרי.

ב. בערב פסח סמוך ליום טוב נמנעים מלאכל [פת וכדומה] כדי שיוכלו לאכל את הפזית מצה לתאבון, אם כן כך גם לגבי ערב חג הסוכות סמוך ליום טוב, יש להמנע מאכילת [פת וכדומה] כדי לאכל את הפזית פת בסכה לתאבון.

פרק קרי

שיר
 המעלות ממעמקים קראתיה
 ד: ד— שמעה בקולי
 תהינה אזניה קשבות לקול
 תחנוני: אם עונות תשמר יה ד' מי
 יעמד: כי עמה הסליחה למען תורא:
 קויתי ד' קוטה נפשי ולדברו הוהלת:
 נפשי לד— משמרים לבקר שמרים
 לבקר: יחל ישראל אל ד' כי עם ד'
 החסד והרבה עמו פדות: והוא יפדה
 את ישראל מכל עונותיו:

Dirshu
 דרשו ד' ועונו
 קור עובדי החינוך
 ועידוד לימוד התורה

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה' 02-5609000